

ACC. N:R M. 14804: 1-9.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Olava Andersson, Lunnarp*
Härad: *Ingelstad* Berättare: *Johan Eriksson*, "
Socken: *Kruvestad ö. Löderup* Berättarens yrke: *f. d. lantbr.*
Uppteckningsår: *1959* Född år *1890 i Löderup*

Imiden. s. 1-9.

LuF 109

Lund

Lövåll län i Kvinsås församling, som
i Lövålls där beaktaren är född, var smide-
na egna färdtagare. Smiderna hade oftast en
ett likt lantbruk vid sidan av sin egentliga
yrke. I smiden var det särskilt bränt
så vären de lantbruksredskapen skulle göras
i ordning. Men man skedde viist inte arbete
på vintern och de äroiga delen av året. Så
smide man hästskor, säm, spik och leutlar m.
m., och gjorde kollar o. vagnar. Smiden måste
ju göra en och annat dagsverke hos bönder-
na som gengäld för "härthjälps". Det var ju
de små lantbruk smiderna hade och det inte lönade
sig att sälja till lant. Smiden hade mui i byn
och varje smide hade sina kunder, fast en smide
kunde ju vara särskilt skicklig att sko, en annan
att göra vagnar eller kollar o. s. v.

huf 109

J. J. Kvernstad fannas en smed som kunde
 liksom karseskap, och fick beställningar på
 flera sadlar. Sitt utseende gjorde han ena dörr-
 beslag och karmad i l. a. sadlarna till östra Kvern-
 stads kyrka.

Smid mästarna anlönade yttre sina gesäller.
 Bönderna utförde inte yttre något smidesar-
 bett på denna arten. Senare skedde sig för sig
 kring slutet på 1800-talet och början på 1900.
 Så fanns i Kvernstads församling 4 smedjor.
 2, hvar på 1 i N. Kvernstads by och 1 i S. Kvern-
 stads by. Numera finns det bara en i hvar by
 och en i N. Kvernstad. I hvar bys finns vid
 den tiden 2 smedjor. Varav en var specialiserad
 på att laga vagnar.

För att bli gesälle skulle man lära i tre år
 hos smidmästaren hade; allmänhet en par stycken
 lärlingar och en eller två gesäller beroende på smidjans

Förh. Ibland gick arbetet i arv, men ofta valdes
ett av pojkar från hantverkskruan inom samma
ämbetsorden, och från hantverkskruan och små-
brukarkruan. Man hade länge arbetstid, halv timme
mer, ibland mera. När vara läropojkar var ingen
omkär. Alla befälde läropojken, såg till hjäl-
pa till med lek och vägar. Han skulle den hjälpen.

På kvällarna fick han ofta springa ämbetsorden längs
väg i snö och i regn. Ibland fick man besök
och man fick slut på "drickat." Så var det att
slicka "pögen" ut och låna. Gesäckerkruan grän-
sade inuti ombyggen med en dörr direkt från
Ruea. Ibland låg Rue vägg i vägg med skostallet.

På Rue tiden var kammaren oeldad. Borden
hjälp till i ombyggen, utom möjligt att häla
upp hästen och skalle skor.

Lundmästaren skilde sig sig så något särskilt
sär från hävderna. Han hade i allmänhet sig särskilt

många förtärande uppsdrag. Han var alltid bereden
att få talas hos sina kunder. Nu omöden skulle
vara någon dag många sysslor han men inte hört
talas om. Dock har det berättats för honom, till
tillbaka att han drog ut Tården. Det ligger så
att omöden hade en stältråd om Tården och Tården
fördes i ankaret. Så tog han en glädig gån
språk om "patienten" med det, och den
blev så förskräckt att han ryckte till och Tården
"gick upp". Den spöken och mystiska väsen i
omöden har man inte hört talas. Och det enda
ordstävret i ankaret mig till omöden att det väl-
kände: "Lindens mår och domakarens kärning
får alltid gå barfota". I arbetet var omöden
klädd i förskinn av löder, mollskinnshyror
och läbbles. De friska klädde han sig som folket
i allmänhet. Hans ekonomiska ställning var
bättre än exempelvis lantarbetarens, och omöden

Bjällen hade lik stor lön än en dröng.

I allmålet var smedjan ett bonnigslägen i samma byggnad, och man kunde gå fränt kätet ut i smedjan. Den s.k. yttre kätet gränsade in till smedjan och därinnanför låg en kät som varit utgjord vardagsrum. Dessutom fanns två små rum. Så beskrives en smedmästares bostad. Ibländ var det sedet en tak över skostall, inga väggar, ibland fanns inb. aels skostall, utan smedjagården användes för åndamåkt. Kolen förvarades ibland i en liten källare under smedjan, för sådana smedjor fanns inb. källare och då hade kolen sin plats under årsjan. De verktyg som användes var smleut, skruvstjcke, handbarr, gängbacker, gängtapp, hammare, smidesstänger, stordägga. I smedjan var det allt tid kallisamt när arbetet pågick, och det berättas att många i en smedja i dödsrups för att göra

sig hörd knackade med haxmann på ambullen.

Han hade vinnat sig namn, en slags mossesystem,
och kunde på Rita såna bda arbetet.

Vid nyår breddade man i den smedjan "smi
in" det nya året. Han slog i tistakt på en
~~ambullen~~
~~järnbit~~ så att det lät som klockklang. Han
körde kl. 12 på natten och hade på en halv tim-
me. Smedjan har alltid varit en samlingsplats
där nyheter och gemensamma angelägenheter dis-
kuterades.

Järmet kändes smidigt i Uptad eller Smidskamm,
och en bonden körde för honom dit. Det händes
man också här. Bräddarna har varit med i Uptad
och kändt järn. Han minns att när i en bad stod
en stor vinturman och vid sidan av denna var
glas. I turman fanns en slags kran av trä,
en s.k. "Ovich". Han fick kurderna själva tappa rein
och dricka efter behov.

Vieverkningarna i smedjan gjordes ofta av gammalt järnskrot. De känderna skulle ha gjort en mindre sak tog de med sig till smedjan till järnskrot. Järnt klös ibland med mjölk. Den huvudsakliga källan till järn i smedjan gjordes bestod av två vagnar, fjäder vagnar o. a. a. a., slädar, hästar och plogskär, klös och för öfrigt alla jordbruksredskap. Om en nystartad smed exempelvis fick beställa järn till två stycken vagnar, var det ofta så att en god och värdig källa för honom. Smederna slipade järn och producerade även erforderliga redskap.

Låtarfajken skulle tända eld i älsjan på morgnarna. Sten gjordes med en halvriske och ovanpå den lades kol.

Vid smittning nämndes järnbitarna mjuka och där på plog de sammanslag med släggan. Den skötte till häst och på, troligen för att det skulle följa med bäst. Vid smittning av en produkt var en annan källa som inte alla behövde. Det ^{glädjade} var en förmåga att göra i

i kallt vatten. Sedan det fick inte bli för kallt, av-
kylt de ^{blev det sprätt} fick det sänder, och blev det inte tillräck-
ligt kytt blev det för varmt. Sedan det doppats
synode man det nog. Det var färgen som var
det avgörande. Det skulle ha en tillräcklig färgton
som ställde något i kopp. Så färdens produktiv och
djupa vatten du åter i kallt vatten där du fick
ste° tees du blir alldeles kall. Det berättas att en
vandrare gesäll en dag kom in i smedjan. Han
skulle göra en kniv av en gammal hälsko. Smed-
mästare var mycket intresserad att se spritt
hur han händade kniven. Sedan gesällen ville inte
gåna låta höra något av sin hant. Och när mästar
sprang ut ur smedjan var ännu färre personer gesällen
så att hård.

Att lägga hjulkingar på vagnar var också en
noggrannhet. Ringen märkte innan du vämdes
vara något mindre än auktionen på det hjul där

Re skulle placeras. Vid vårmörken utvidgades
en ringen. Den lades varm på och då Re kallnat
gick Re samman så att Re passade och låg fast
och starkt så hjulet.

Numera är områdenas utrustning helt an-
vända. Särskilt sedan elektriciteten kom till lands-
bygden har modernisering och förbättringen
gått framåt med stormsteg. Kruvedet fick
elektricitet år 1921. Så en ställe som el-fläktar
jässtämman, borsmaskin m.m. Tidigare fanns
borsmaskin som drogs för hand och Re förbättrades
år 1910 då Re blev stänbar. Putsaggat har
funnits sedan 1915-1920 och el-ovets i stället
i högar på 30-fäkt.